

לו, רשע וטוב לו. אָמַר, צַדִּיק - כָּל שְׂמֵמְעֵטִין לוֹ חוּבוֹתָיו, נוֹתְנִים לוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה חוּבוֹ, וְעַל כֵּן צַדִּיק וְרַע לוֹ. וְכָל שְׂמֵרְבִין עוֹנוֹתָיו וּמִמְעֵטִים זְכוּתָיו, נוֹתְנִין לוֹ שְׂכָרוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה, רֶשַׁע וְטוֹב לוֹ. אָמַר לִיה, דִּינוּי דְּמֵאֲרֵי עֲלָמָא עֲתִיקִין (כ"א עמיקון) אֲבָל בְּשַׁעְתָּא דְּבַעֲי קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְכַפְרָא חוּבִין דְּעֲלָמָא, אֲלֵקֵי בְּדְרוּעָא דְלַהוֹן, וְאִסִּי לְכוּלָּהוּ. מְתַל לְאִסְיָא, דְּאֲלֵקֵי לְדְרוּעָא, לְשִׁיזְבָּא לְכָל שְׁיִיפִין. כְּמָה דְכָתִיב, (ישעיה נג) וְהוּא מְחַלֵּל מִפְּשַׁעְנוּ וְגו'.

כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּאוֹתוֹ יוֹם שֶׁל רֵאשׁ הַשָּׁנָה, שְׁעוֹמְדִים שְׁבַעִים פְּסָאוֹת לְדוֹן דִּין הָעוֹלָם, כְּמָה הֵם בְּעָלֵי מַגְנִים, קְטֻגוֹרִים, שְׁעוֹמְדִים לְמַעְלָה. אֵלּוּ מִמֵּינִים לְזֻכוֹת, וְאֵלּוּ מִשְׂמָאִלִּים לְחוּבָה לְהַזְכִּיר חוּבוֹת הָעוֹלָם, חוּבוֹת שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד. וְעַל זֶה צְרִיךְ הָאָדָם לְפָרֵשׁ חוּבוֹתָיו, כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּמוֹ שֶׁהוּא. מִשׁוּם שְׁמֵי שְׂמֵפְרֵשׁ חֲטָאוֹ, לֹא נִמְסַר דִּינוֹ אֶלָּא בְיַד הַמַּלְאָךְ, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּלַבְדוֹ. וּמֵי שֶׁדִּן אוֹתוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא - הוּא לְטוֹב. וְעַל זֶה בִּקֵּשׁ דָּוִד הַמַּלְאָךְ (וְאָמַר), (תהלים מג) שְׁפִטְנֵי אֱלֹהִים. אַתָּה, וְלֹא אַחֵר. וְכֵן שְׁלֵמָה אָמַר, (מלכים א-ח) לַעֲשׂוֹת מִשְׁפֵּט עֲבָדוֹ. הוּא, וְלֹא אַחֵר. וְכָל בֵּית דִּין מְתַרְחֵקִים מִמֶּנּוּ.

וְעַל זֶה צְרִיךְ לָנוּ לְפָרֵשׁ הַעֲבֵרוֹת שֶׁל כָּל אֵיבָר וְאֵיבָר, וְכָל מָה שְׁעוֹשֶׂה בְּפִרְטוֹ. זֶהוּ שְׂכַתּוּב (תהלים לב) חֲטָאתִי אֹדִיעֶךָ וְגו'. וְלִבְסוּף - וְאַתָּה נִשְׂאתָ עוֹן חֲטָאתִי סִלָּה. מִנֵּין לָנוּ? מִמֶּשֶׁה, שְׂכַתּוּב (שמות לב) אֲנִי חָטָא הָעָם הַזֶּה וְגו'. בְּיִשְׂרָאֵל פְּתוּב, (שמואל א-יב) חֲטָאנוּ כִּי עֲזַבְנוּ אֶת ה'. שְׂאָם תֹּאמַר זֶה בְּיַחֲדִי, אֲבָל בְּצַבּוּר לֹא - הָרִי פְּתוּב פְּסוּק זֶה. וְאִם תֹּאמַר זֶה

דְּאִית צַדִּיק וְרַע לוֹ, רֶשַׁע וְטוֹב לוֹ. אָמַר, צַדִּיק, כָּל שְׂמֵמְעֵטִין לוֹ חוּבוֹתָיו נוֹתְנִין לוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה חוּבוֹ, וְעַל כֵּן צַדִּיק וְרַע לוֹ. וְכָל שְׂמֵרְבִין עוֹנוֹתָיו, וּמִמְעֵטִין זְכוּתָיו, נוֹתְנִין לוֹ שְׂכָרוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה, רֶשַׁע וְטוֹב לוֹ. אָמַר לִיה, דִּינוּי דְּמֵאֲרֵי עֲלָמָא עֲתִיקִין (כ"א עמיקון) אֲבָל בְּשַׁעְתָּא דְּבַעֲי קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְכַפְרָא חוּבִין דְּעֲלָמָא, אֲלֵקֵי בְּדְרוּעָא דְלַהוֹן, וְאִסִּי לְכוּלָּהוּ. מְתַל לְאִסְיָא, דְּאֲלֵקֵי לְדְרוּעָא, לְשִׁיזְבָּא לְכָל שְׁיִיפִין. כְּמָה דְכָתִיב, (ישעיה נג) וְהוּא מְחַלֵּל מִפְּשַׁעְנוּ וְגו'.

בְּכָה דְאִתְמַר, בְּהוּא יוֹמָא שֶׁל רֵאשׁ הַשָּׁנָה, דְּקִימִין שְׁבַעִין קַתְדְּרָאִין לְמִדָּן דִּינָא לְעֲלָמָא, כְּמָה אֵינוֹן מְאֲרֵי תְרִיסִין, קְטִיגוֹרִין, דְּקִימֵי לְעִילָא. אֲלִין מִימִינִין לְזָכוֹ וְאֲלִין מִשְׂמָאֲלִין לְחוּבָא, לְאֲדַפְרָא חוּבִין דְּעֲלָמָא, חוּבִין דְּכָל חַד וְחַד. וְעַל דָּא אֲצַטְרִיךְ לְפָר נֶשׁ, לְפָרֵשׁא חוּבוֹי, כָּל חַד וְחַד כְּמָה דְאִיהוּ, בְּגִין דִּמְאֵן דְּמִפְּרֵשׁ חֲטָאוֹי, לֹא אִתְמַסַּר דִּינֵיהּ, אֶלָּא בִידָא דְּמִלְפָּא, קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּלַחֲדוּי. וּמֵאֵן דְּדָאִין לִיה קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אִיהוּ לְטָב. וְעַל דָּא בְּעָא דָּוִד מִלְפָּא, (וְאָמַר) (תהלים מג) שְׁפִטְנֵי אֱלֹקִים, אַנְתָּה, וְלֹא אַחֲרָא. וְכֵן שְׁלֵמָה אָמַר, (מלכים א ח) לַעֲשׂוֹת מִשְׁפֵּט עֲבָדוֹ, הוּא, וְלֹא אַחֲרָא, וְכָל בֵּית דִּין בְּדִילִין מִמֶּנּוּ.

וְעַל דָּא אֲצַטְרִיךְ לִזְנוֹן לְפָרֵשׁא חוּבִין דְּכָל שְׁיִיפָא וְשְׁיִיפָא, וְכָל מָה דְּעָבִיד בְּפִרְטוֹ. הָדָא הוּא דְכָתִיב, (תהלים לב) חֲטָאתִי אֹדִיעֶךָ וְגו'. לְבַתָּר וְאַתָּה נִשְׂאתָ עוֹן חֲטָאתִי סִלָּה. מְנַלְן מִמֶּשֶׁה, דְכָתִיב (שמות לב) אֲנִי חָטָא הָעָם הַזֶּה וְגו'. בְּיִשְׂרָאֵל פְּתִיב, (שמואל א יב) חֲטָאנוּ כִּי עֲזַבְנוּ אֶת יי, דְּאִי תִימָא הַאי בְּיַחֲדִי, אֲבָל בְּצַבּוּר לֹא. הַא כְּתִיב קְרָא דָּא. וְאִי תִימָא הָא בְּצַבּוּר, אֲבָל

שְׁלִיחַא דְּלֵהוּן לָא, הָא כְּתִיב (שמות לב) וַיֵּשֶׁב מִשֶּׁה אֶל יְיָ וְגו'. וּכְתִיב (שמות לב) וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם וְגו'. מָאֵי טַעְמָא. מָאן דְּמִפְרַשׁ חוֹבִייה, בִּי דִינָא בְּדִילִין מִיַּיְהוּדָה, בְּגִין דְּבַר נֶשׁ קָרִיב לְגַרְמִייה, וְלֹא אֶתְדַן עַל פּוּמִייה.

וְתוּ, לָא שְׁבִיק לְמַקְטָרְגָא לְאוּלְפָא עֲלִייה חוּבָא מוּמָא. דְּבַר נֶשׁ יְקָדִים (דף ר"א ע"ב) וַיִּימָא, וְלֹא יְהִיב דּוּכְתָא לְאַחְרָא לְמִימַר. כְּדִין קְדָשָׁא בְּרִיף הוּא מְחִיל לִיָּה, הָדָא הוּא דְכְתִיב, (משלי כח) וּמוֹדָה וְעוֹזֹב יְרוּחָם.

בְּיוֹמֵי דְרֵאשׁ הַשָּׁנָה, מִתְקַנֵּין בִּי דִינָא כּוּרְסִיָּא לְמַלְפָּא, לְמִידָן כָּל עֲלָמָא. וַיִּשְׂרָאֵל עֲאֲלִין בְּקַדְמִיתָא בְּדִינָא קַמִּייה, דְּלִיפּוּשׁ רַחֲמֵי. (ס"א קמ"ה דְּלִיפּוּשׁ רִינָא) תִּנָּן וּמִשְׁפֵּט עֲמוּ וְיִשְׂרָאֵל דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ, יוֹם בְּיוֹמוֹ מָאֵי הוּא. אֶלָּא הֵנִי תְרִי יוֹמִין דְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה. אֲמַאי תְרִי יוֹמִין. בְּגִין דְּאֵינוֹן תְרִי בִי דִינָא, דְּמִתְחַבְרָן פְּחָדָא. דִּינָא עֲלָאָה, דְּאֵיהוּ קִשְׂיָא, בְּדִינָא תַתְּאָה, דְּאֵיהוּ רַפְּיָא, וְתַרְוֵיהוּ מִשְׁתַּכְּחִי.

וְעַל דָּא לָא יִדְעֵי הֵנִי בְּבִלְאֵי, רָזָא דִּיבְכָא וַיִּלְלוּתָא, וְלֹא יִדְעֵי דְתַרְוֵייהוּ אֲצִטְרִיכוּ, וַיִּלְלוּתָא דְאֵיהוּ דִינָא תַקִּיפָא. תֵּלַת תְּבִירִין דְּאֵיהוּ דִינָא רַפְּיָא, גְּנוּחֵי גְּנַח רַפְּיָא. אֵינוֹן לָא יִדְעֵי, וְעַבְדִּין תַרְוֵייהוּ. וְאֵנִן יִדְעִינָן, וְעַבְדִּינָן תַרְוֵייהוּ. (ס"א ועל דא רזא דיבכא ויללה ותריוויהו אצטריכו, הני בבלאי, אינון לא ידעי, ועבדין תריוויהו) וְכֹלְא נְפָקִין לְאַרְחָ קְשׁוּט.

פְּתַח וְאָמַר, (תהלים פא) תִּקְעוּ בַחֲדָשׁ שׁוֹפֵר בְּכֶסֶה לְיוֹם חֲגִנּוּ. תִּקְעוּ בַחֲדָשׁ שׁוֹפֵר, מָאֵי בַחֲדָשׁ. דָּא בִּי דִינָא רַפְּיָא, דְּאֶקְרִי חֲדָשׁ. בְּכֶסֶה : (כֶּסֶם דְּעֲלָמָא עֲלָאָה, כ"ס ה' דָּא פַחַד יִצְחָק דְּאֵיהוּ כֶּסֶם לְמַלְכָּא עֲלָאָה, תוּ בְכֶסֶה) דָּא דִינָא קִשְׂיָא, פַּחַד יִצְחָק. דִּינָא דְאֶתְפְּסִיָּא תְדִיר, דְּלָאוּ אֵיהוּ דִינָא בְּאֶתְגַּלְיָא.

בְּצַבּוּר, אֶבֶל שְׁלִיחַ שְׁלָהֶם לָא - הָרִי כְּתוּב (שמות לב) וַיֵּשֶׁב מִשֶּׁה אֶל ה' וְגו'. וְכְתוּב (שם) וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם וְגו'. מָה הַטַּעַם? מִי שְׁמִפְרַשׁ חוֹבוֹתָיו, בֵּית דִּין מִתְרַחֵקִים מִמֶּנּוּ, מִשׁוּם שְׂבָן אָדָם קְרוּב לְעַצְמוֹ וְלֹא נִדּוּן עַל פִּיו.

וְעוֹד, לֹא עוֹזֵב לְמַקְטָרְגָּא לְלַמֵּד עֲלֵיו חוֹב וּמוֹם. שְׂבָן אָדָם יְקָדִים וַיֵּאמֶר, וְלֹא יִתֵּן מְקוֹם לְאַחַר לּוֹמֵר, וְאִזּוּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מוֹחֵל לוֹ. זֶהוּ שְׂכַתוּב (משלי כח) וּמוֹדָה וְעוֹזֵב יְרוּחָם.

בִּימֵי רֵאשׁ הַשָּׁנָה מִתְקַנֵּים בֵּית דִּין פְּסָא לְמַלְפָּא לְדוֹן אֶת כָּל הָעוֹלָם, וַיִּשְׂרָאֵל נִכְנָסִים בְּרֵאשׁוֹנָה בְּדִין לְפָנָיו, שְׂיָרְבוּ הַרְחָמִים. (לפני שירבה הרגו). לְמַדְנּוּ, וּמִשְׁפֵּט עֲמוּ וְיִשְׂרָאֵל דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ. יוֹם בְּיוֹמוֹ מָה הוּא? אֶלָּא אֵלוּ שְׁנֵי יָמִים שֶׁל רֵאשׁ הַשָּׁנָה. מִדּוּעַ שְׁנֵי יָמִים? מִשׁוּם שֶׁהֵם שְׁנֵי כְּתִיב דִּין שְׁמִתְחַבְרִים כְּאֶחָד. דִּין עֲלִיּוֹן, שֶׁהוּא קִשְׂיָא, בְּדִין תַּחְתּוֹן, שֶׁהוּא רַפְּיָא, וּשְׁנֵיהֶם נִמְצְאִים.

וְעַל זֶה לֹא יוֹדְעִים אֵלוּ הַכְּבָלִים סוּד שֶׁל הַיִּבְכָּה וְהַיִּלְלָה, וְלֹא יוֹדְעִים שְׁשִׁנְיָהֶם צְרִיכִים, יִלְלָה שֶׁהוּא דִּין תַּקִּיף. שְׁלֹשָׁה שְׂכָרִים שֶׁהוּא דִּין רַפְּיָא, גְּנוּיחוֹת שְׁגוּנַח בְּרַפְּיּוֹן. הֵם לֹא יוֹדְעִים, וְעוֹשִׂים שְׁנֵיהֶם. וְאֵנוּ יוֹדְעִים וְעוֹשִׂים שְׁנֵיהֶם. (ועל זה סוד היבכה והיללה, ושניהם צריכים. אלו הכבלים אינם יודעים, ועושים שניהם.) וְהַפֵּל יוֹצֵא לְדִרְךָ אָמֵת.

פְּתַח וְאָמַר, (תהלים פא) תִּקְעוּ בַחֲדָשׁ שׁוֹפֵר בְּכֶסֶה לְיוֹם חֲגִנּוּ. תִּקְעוּ בַחֲדָשׁ שׁוֹפֵר, מָהוּ בַחֲדָשׁ? זֶה בֵּית דִּין רַפְּיָא, שְׁנִקְרָא חֲדָשׁ. בְּכֶסֶה - (כֶּסֶם שֶׁל הָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן, כֶּסֶם שֶׁל אֱוֹה"ה, זֶה פַחַד יִצְחָק שֶׁהוּא כֶּסֶם לְמַלְכָּא הָעֲלִיּוֹן. עוֹד בְּכֶסֶה) זֶה דִּין קִשְׂיָא, פַּחַד יִצְחָק. דִּין שְׁמִתְכֶסֶה תְּמִיד, שְׂאִיִן הוּא דִּין בְּגִלוּי. כִּי חֵק - זֶה דִּין רַפְּיָא.